

לא סיפר. שתק.

..אני רוצה לציין פה דבר אחד, מה שכולם אמרו פה. וזה — שקשה לדבר. קשה. האמת היא שאני כתבתי, וכתבתי הרבה דפים. אבל — זה שמור אצלי במגירה, ואני חושב שזה תמיד יהיה שמור אצלי במגירה. כי, אני לא יודע: אולי כתבתי את זה יותר בשבילי, בשביל עצמי. אבל דבר אחד אני ראיתי אצל עמרם, וזה אני גם ציינתי ואמרתי לו, בזמנו: הפנקס עם העיפרון.

היינו יושבים לפעמים על הדשא ומדברים על ענייני משק. הוא היה מרכז הענף הראשון מבני הגיל שלנו בכפר-מנחם. והנה, יש מין דבר כזה שנקרא פנקס ועיפרון. כלומר: שכל דבר שאתה הולך לעשות, בשטח המשקי, בשטח של הענף, קח פנקס ועיפרון קודם-כל — ותעשה את החשבון. והאמת היא שגם אצלנו וגם במשקים אחרים, בדרך-כלל לא נהגו כל-כך לעשות את זה. ואילו אצל עמרם, בשלחין — לא רק שהוא אמר את זה, אלא שעשה את זה, ממש. וכשהוא הלך לעשות משהו בשלחין, כל פעולה הכי קטנה — אז יש פנקס ועיפרון, ורושמים, ומחשבים: אם זה כדאי או לא כדאי, וכמה זה יעלה, וכל זה.

נכון, היו לו לבטים — כמו לכל בן-קיבוץ (ולמי לא היו?) שחוזר מהצבא, ו„נשתל“ מחדש במשק. ואני אפילו זוכר שהוא פעם ניסח את הדברים האלה, ככה, בצורה תמציתית, מרוכזת — והעלה על הכתב. זוכרים?

על הדור הצעיר

חודשיים וחצי — הזמן שעבר מאז השתחררתי מהצבא — הוא זמן קצר מדי מכדי לפסוק הלכות. אינני מכיר — עדיין — מספיק את המציאות. אינני חושב — וכאן אגע בכמה נקודות לביקורת — שלחברי הקיבוץ יכולות להיות טענות (בדרך כלל) כלפי הצעירים, בנוגע לעבודתם. הבעייה היא בהגע שמדובר ביותר מאשר בעבודה עצמה: בלימודה, בעניין שמגלים בה. דבר שני: ההזדהות שלנו עם הקיבוץ איננה שלמה, כפי שאפשר לראות בדור הוותיק. איננו חשים עדיין במלוואי-האחריות לגבי המשך קיומו של הקיבוץ. ברוב המקרים — כפי שראיתי אני — עולים הצעירים שלנו מבחינת גישה, מצפון ער לבעיות המדינה, היענות, ומחבחינה המוסרית — על בני העיר והמושב. וזה הרבה מאוד.

אני מאמין שכל בן-קיבוץ שיעזוב יסתדר טוב. אבל זה לא עוזבים רבים, מוזיח שבן-הקיבוץ אינו רוצה לעזוב. הוא רוצה להשתלב בחיי הקיבוץ, ובמקביל לכך — להגיע להישגים אישיים ולסיפוק רצונות ומטרות אישיות. היה משהו בביקורת שהושמעה על הדור הצעיר. אבל, היתה זו — לדעתי — ביקורת מוגזמת מאוד. רובנו עדיין לא מצא את עצמו בתוך הקיבוץ. מכאן גם אי-ההזדהות השלמה עם חיי הקיבוץ.

עמרם

(מתוך עלון המשק — 27.7.62)